

Karjeras ziņas

VALSTS IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS AĢENTŪRA

Ziņu izdevums 2012 / 2

Notikums

Karjeras nedēļa uzdod jautājumu “Kas Tu būsi?”

Karjeras nedēļa tika atklāta ar viktorīnu “Es būšu...”

Nora Kalēja
Informācijas un
karjeras atbalsta
departamenta
vecākā eksperte

No 2012. 26. novembra līdz 30. novembrim pirmo reizi visas Latvijas mērogā tika rīkota Karjeras nedēļa. Pasākumi tika veltīti tam, lai visdažādākos veidos runātu ar jauniešiem par karjeru ne tikai kā nepieciešamību izvēlēties profesiju, bet kā visas savas dzīves plānošanu.

Plānojot karjeru, jauniets vienlaikus plāno savu dzīvi — kā sabalansēt darbu ar brīvo laiku, kā izmantot savu potenciālu un sasniegt personīgos mērķus. Mūsdienās gandrīz katram profesionālim nākas mainīt savu darba vietu vai pat nodarbošanos vidēji reizi 5 – 7 gados. Līdz ar to lēmums par karjeras virzienu būs jāpieņem ne vienu reizi vien. Tādēļ karjeras izvēles un attīstīšanas prasmes svarīgi apgūt jau savlaicīgi.

Valsts izglītības attīstības aģentūra Euroguidance programmas ietvaros sadarbībā ar piecu Latvijas pilsētu (Liepāja, Ventspils, Valmiera, Rēzekne un Daugavpils) izglītības pārvaldēm, pašvaldībām, uzņēmējiem un nevalstiskajām organizācijām vienas nedēļas garumā darīja visu iespējamo, lai palīdzētu jauniešiem.

Katru pēcpusdienu, lai netraucētu mācību procesu, tika rīkoti pasākumi par dažādām ar karjeras plānošanu saistītām tēmām — iepazīsti sevi, iepazīsti profesiju, gūsti pieredzi, esi uzņēmīgs, zini informācijas resursus, vecākiem mācies palīdzēt savam bērnam izvēlēties karjeru. Tā bija laba iespēja izpētīt veiksmīgas karjeras veidošanai nepieciešamās jomas — labāk iepazīt sevi, saprast ko dara un ko nedara dažādu profesiju pārstāvji, kā norit darba ikdiena reālos uzņēmumos, kādas ir izglītības iespējas. Un tas viss notika atraktīvā veidā — dodoties uz uzņēmumiem,

—> 7. lpp.

Īsumā

EU Skills Panorama

Kopš 2012. gada decembra elektroniskajā vidē ir pieejama jauna, pēc Eiropas Komisijas iniciatīvas radīta, vietne EU Skills Panorama, kurā ir pieejami gan statistikas dati par nodarbinātību ES valstu dažādu tautsaimniecības sektoru griezumā, gan arī pieejama informācija par nepieciešamajām prasmēm un kompetencēm darba tirgū saistībā ar dažādajām profesijām, arodiem, amatiem. Vietnē pieejamā informācija var būt noderīga ikvienam, izvēloties savas tālākās izglītības un karjeras virzienu, kā arī politikas veidotājiem un karjeras konsultantiem. Vairāk <http://euskillspanorama.ec.europa.eu>.

Portāls Profesiju pasaule

Pēc Informācijas un karjeras atbalsta departamenta iniciatīvas ir izveidots portāls skolu jauniešiem un skolu karjeras speciālistiem „Profesiju pasaule” — www.profesijupasaule.lv. Virtuālā pastaigā pa profesiju pilsētu var iepazīties ar uzņēmumiem un tajos strādājošo cilvēku darba aprakstiem. Tajā ir pieejama informācija par izglītības iestādēm, kur iespējams apgūt kādu no šīm profesijām. Portāls kalpo kā izziņas materiāls jauniešiem viņu karjeras izvēlē.

Mūžizglītības
programma

euro | guidance

15 jaunieši piedalījušies Eiropas prestižākajā jauno profesionāļu konkursā *Euroskills2012*

Inga Āne
Informācijas un
karjeras atbalsta
departamenta
vecākā eksperte

Ikgadējais Euroskills konkurss norisinājās no 2. – 4. oktobrim Beļģijā, ļoti interesantā vietā — F1 formulas sacensību trasē SPA Frankorchamp. Latviju pārstāvēja 15 konkursanti, kas sacentās 11 profesijās, un 11 eksperti, kas darbojās kā žūrijas locekļi.

Dalība šāda mēroga konkursā katram dalībniekam ir gan pagodinājums un liela atbildība, pārstāvēt savu valsti, gan iespēja pārbaudīt savas spējas 3 dienas pēc kārtas saspringtā atmosfērā, pildot noteiktos uzdevumus. Tas prasa ne tikai demonstrēt apgūtās prasmes, bet arī psiholoģisko noturību un spēju koncentrēties darbam, neskatoties uz pārlieku uzbāzīgu, traucējošu skatītāju interesi, vai organizatoriskām problēmām vai vienkārši — *cilvēcisku* nogurumu.

Vairāku profesiju konkursos ir “komandas darbs” — uzdevumus pilda divi vai trīs konkursanti. Tādēļ ir nepieciešamas prasmes darboties komandā, dažkārt saprototies pat bez vārdiem, jo sarunām ne vienmēr ir laiks — darbu izpildei šādos konkursos tiek atvēlēts laiks, par ko “normāli strādājošie” parasti saka, ka to nevar izdarīt tik īsā laikā! Bet šāda mēroga konkursā ir jāvar! Komandas darbs bija arī viens no izaicinājumiem ar ko sastapāmies gatavojoties konkursam, jo vienā komandā bija jāstrādā dažādu skolu audzēkņiem vai absolventiem, pat no dažādām pilsētām. Tāpēc bija jāatrod laiks, lai kopīgi trenētos — gan pilnveidojot savas profesionālās kompetences un apgūstot nepieciešamās zināšanas, gan attīstot savstarpējo saprašanu un sadarbības prasmes.

Lai varētu izpildīt konkursa uzdevumu, visiem Latvijas konkursantiem sagatavošanās periodā nācās papildus skolā jau mācītajam apgūt jaunas prasmes un teorētiskas zināšanas, lai tiktu galā ar veicamo uzdevumu izpildi pēc iespējas kvalitatīvāk, ātrāk, īsākā

laikā un atbilstoši jaunākajām tehnoloģijām. Konkursa uzdevumi bija sarežģītāki par skolā mācītajiem, jo mūsu izglītības programmās daudzas lietas, kas tiek mācītas citās valstīs, kas ir noteiktas Euroskills standartos, nav ietvertas. Tāpat ir jāprot ātri apgūt un strādāt ar tādām iekārtām, kuras nodrošina konkursa organizatori, bet jauniešiem nav bijusi iespēja iepriekš praktizēties darbā ar tādām. Un tas prasa elastīgu domāšanu, ātru informācijas apguvi un prasmi iepriekš apgūto izmantot jaunā situācijā.

Konkurss ir lieliska vieta, kur var redzēt un salīdzināt ne tikai dalībnieku darba rezultātu, bet arī izmantotos darba paņēmienus, kādas tehnoloģijas tiek izmantotas, apmainīties ar informāciju par to, ko un kā māca citās valstīs, kādas prasības tiek izvirzītas, lai iegūtu kvalifikāciju.

Parasti Latvijas komandas dalībnieki tiek slavēti par darba tehnisko izpildījumu, t.i., ka viņi strādā precīzi, rūpīgi, ar klasiski pareiziem paņēmieniem, bet izcilus rezultātus sasniegt traucē tas, ka ir nepietiekamas prakses iespējas darbā ar jaunākajām tehnoloģijām un atšķirīgiem materiāliem.

Latvijas komanda Euroskills2012 konkursā:

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

Dāvis Mosāns, Rīgas Valsts tehnikuma absolvents;

Salvis Poišs, Priekuļu un Jāņmuižas Valsts tehnikuma absolvents;

Andris Kalniņš, Priekuļu un Jāņmuižas Valsts tehnikuma absolvents.

Visi jaunieši praktizējās SIA “Komerccentrs DATI grupa” un SIA “Santa Monica Networks”.

Latvijas komanda sacensību noslēguma oficiālajā pasākumā

Metināšana

Edgars Kolesnikovs, Rīgas 3.rodskola absolvents, trenējās SIA “Bucher Schoerling Baltic” un SIA “Inspecta”.

Mobilā robotika

Daniels Stašuns un **Artis Pērskons** mācās un trenējās Rīgas Tehniskajā koledžā.

Frizierdarbi

Laura Salmiņa, Rīgas Stila un modes profesionālo vidusskolas absolvente, trenējās Jūrmalas salonā “Skaistumam” un skaistumkopšanas studijā “Riga Top Hair”.

Flīzēšana

Jānis Ošis, Limbažu profesionālās vidusskolas absolvents.

Kokapstrādes tehnoloģijas

Erlens Brutāns un **Haralds Gerts** mācās Rīgas Amatniecības vidusskolā;

Toms Pļaviņš mācās Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma profesionālajā vidusskolā.

Visi praktizējās Rīgas Amatniecības vidusskolā, SIA “Troja” un SIA “Dailrade koks”.

Ēdienu gatavošana un viesmīlība

Aigars Sīlis, Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma profesionālās vidusskolas absolvents, praktizējās restorānā “Kaļķu vārti”, un **Rodijs Liekne** Rīgas Pārtikas ražotāju vidusskolas absolvents.

Sausā būve un apmešana

Jevgēnijs Giržda un **Sergejs Lukjanskis** mācās un trenējās Daugavpils Celtnieku profesionālajā vidusskolā un SIA “Knaufr” mācību centrā.

Izaicinājumi un iespējas prasmju attīstīšanā

Viktors Kravčenko
Eurydice
programmas
vadītājs

Jauns Eurydice ziņojums

Eiropas izglītības sistēmu un politikas informācijas tīkla Eurydice jaunais ziņojums "Pamatkompetenču pilnveide Eiropas skolās: Rīcībpolitikas izaicinājumi un iespējas" (Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy) apskata dažus no galvenajiem sasniegumiem un izaicinājumiem pamatkompetenču attīstīšanā un pilnveidē Eiropas valstu skolās.

Eiropā par pamatkompetencēm tiek sauktas būtiskas Eiropas jauniešu prasmes un attieksmes, kas nodrošinātu tiem sekmes ne tikai mūsdienu ekonomikā un sabiedrībā, bet arī personiskajā dzīvē. Eiropas Savienības līmenī tās ir definētas jau 2006. gadā un ietver: 1) spēju viegli un bez piepūles sazināties dzimtajā valodā, 2) spēju sazināties svešvalodās, 3) matemātisko kompetenci un pamatprasmes dabas zinātnēs un tehnoloģijās, 4) IT prasmes, 5) sociālās un pilsoniskās prasmes, 6) uzņēmējspējas, 7) mācīšanos mācīties, un 8) kultūrapziņu un jaunrades spējas.

Eiropā vienbalsīgs atbalsts pamatkompetenču attīstībai

Pamatkompetenču attīstību atbalsta visas valstis, kuru rīcībpolitika ir raksturota Eurydice ziņojumā (tās ir visas ES dalībvalstis, kā arī Horvātijā, Islandē, Norvēģijā un Turcijā). Pamatkompetenču apguves aktualitāti atspoguļo visu valstu izglītības satura vadlīnijas, lai gan valstu pieejas ir atšķirīgas: daļai no valstīm visu pamatkompetenču apguvi nosaka valsts stratēģijās (Latvijas gadījumā kā izglītības stratēģijas dokumenti tiek apskatīti valsts izglītības

standarti). Citas valstis savās stratēģijās pievērš uzmanību tikai atsevišķām pamatkompetencēm vai īsteno atsevišķas iniciatīvas šo kompetenču veicināšanai. Turklāt pēdējās desmitgades laikā visas Eiropas valstis ir veikušas reformas izglītības saturā, ieviešot tajā mācību rezultātos balstītu pieeju un daudzviet apvienojot to ar pamatkompetenču mācīšanu.

Uzmanība jāpievērš arī starppriekšmetu jeb caurviju prasmju mācīšanai un novērtēšanai

Ziņojumā secināts, ka, lai gan pamatprasmēm (lasītprasmei, matemātikai, dabas zinātnēm) un svešvalodām tiek veltīts pietiekami daudz uzmanības, tad caurviju (IT, pilsoniskās un uzņēmējspējas) prasmju veicināšana skolās nenotiek tik raiti. Bieži vien caurviju prasmju apguve tiek integrēta dažādos mācību priekšmetos, taču izbrīna, ka, piemēram, IT prasmju iekļaušana matemātikas, dabas zinātņu un valodu mācību priekšmetu apgūvē ir pārsteidzoši reta parādība Eiropas valstīs. Turklāt caurviju prasmju apguves pārbaude ir izaicinājums skolotājiem, it īpaši, ja caurviju prasmes tiek apgūtas dažādu mācību priekšmetu saturā. Ir nepieciešami vērtēšanas instrumenti, kas sniedzas pāri viena priekšmeta robežām. Vērtēšanas līdzekļi IT prasmēm jau ir plaši pieejami Eiropā. Piemēram, "Eiropas datorprasmes sertifikāts" (*European Computer Driving Licence*), Eiropas līmeņa dokuments, tiek izmantots apmēram pusē Eiropas valstu IT prasmju pārbaudei.

Skolēnu lasītprasme ir jāpaaugstina arī Latvijai

Daudzām Eiropas valstīm joprojām ir jānovērš nepietiekamie skolēnu sasniegumi lasītprasme, matemātikā un dabas zinātnēs. Zemie rezultāti liek pamatoti vaicāt ne tikai par mācīšanas un mācīšanās, bet arī par izglītības sistēmu efektivitāti kopumā. Piemēram, lai gan skolotāju-lasīšanas

speciālistu nodrošināšana skolās pierāda sevi kā efektīvu atbalsta pasākumu skolēniem ar lasīšanas grūtībām, šāda sistēma pastāv tikai Īrijā, Maltā, Polijā, Apvienotajā Karalistē un piecās Ziemeļvalstīs. Situācija šajā jomā nav mainījusies kopš 2009. gada. Kā zināms, saskaņā ar jauno Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020. gadam projektu (2012. g. decembris), Latvijas mērķis ir jauniešu (15-16 g. v.) ar zemiem lasīšanas sasniegumiem¹ proporcijas mazināšana no 17,2% (2014. g.) līdz 13% (2020. g.).

Karjeras atbalstam ir nozīmīga loma

Lai gan matemātikas, dabas zinātņu un tehnoloģiju studiju jomu absolventu skaits ES pēdējos gados ir palielinājies, salīdzinājumā ar citām jomām kopējā šo absolventu daļa ir samazinājusies, tādēļ Eiropas ekonomiku apdraud eksakto prasmju trūkums. Tieši tāpēc liela daļa ES valstu jau skolās īsteno pasākumus, kas motivē skolēnus izvēlēties turpmāko izglītību eksaktajās jomās. Liela nozīme tiek piešķirta pasākumiem, kas paaugstina skolēnu motivāciju mācīties matemātiku un dabas zinātnes, izmainot izveidojušos pieņēmumus, ka šie mācību priekšmeti ir īpaši sarežģīti. Ziņojumā uzsvērts, ka nepieciešams izmainīt arī nepilnīgos priekšstatus par matemātikas un dabas zinātņu nozīmi nākotnes karjerā, jo priekšstati par karjeras iespējām, ko var piedāvāt matemātikas un dabas zinātņu studijas bieži vien ir nepilnīgi. Viens veids, kā labot šo situāciju, būtu specializēti karjeras atbalsta pakalpojumi skolās. Taču šāds atbalsta veids pašlaik ir pieejams tikai apmēram pusei no Eiropas valstīm.

¹ Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas PISA aptaujas standartiem

Dzīves kvalitātes pamatā darba tikums un prasme mācīties

Zenta Anspoka
pedagoģijas
doktores,
profesore, Rīgas
pedagoģijas un
izglītības vadības
akadēmija

Cilvēkam, kurš prot mācīties, ikvienā dzīves posmā paveras iespējas uzlabot savas dzīves kvalitāti un pat palīdzēt to izdarīt citiem. Ar šādu atziņu atgriezies 2012. gada aprīlī no pieredzes apmaiņas vizītes ES Mūžizglītības programmas Leonardo da Vinci apakšprogrammas projekta “Academia” ietvaros, kura notika Slovēnijas galvaspilsētā Ļubjanā.

Formāli šīs vizītes mērķis bija nodrošināt sešu Eiropas valstu (Francijas, Dānijas, Somijas, Spānijas, Igaunijas un Latvijas) pārstāvju pieredzes paplašināšanu par karjeras atbalsta sistēmu Slovēnijā u.c. valstīs, kā arī par jautājumiem, kas saistīti ar veiksmīgāku pāreju no izglītības sistēmas uz darba tirgu.

Raksta mērķis nav sniegt atskaiti par redzēto un dzirdēto vizītē. Lai gan arī tas nav mazsvarīgi. Vēl joprojām atmiņā ir gan tikšanās ar Slovēnijas Nacionālās izglītības institūta, Pieaugušo izglītības institūta, Izglītības un kultūras darba institūta, Primorskas Universitātes karjeras centra u.c. darbiniekiem, gan citu valstu kolēģu stāstījums par sava darba pieredzi un problēmām, kuras tik labi pazīstamas arī mūsu valstī, gan sirsnīgās Slovēnijas Nodarbinātības servisa un Euroguidance koordinatores Sabinas Škarjas gādība par vizītes norises kvalitāti.

Karjera sākas “galvā”

Izvērtējot šo vizīti ar vairāk kā pusgada distanci, droši var apgalvot, ka izkristalizējies ir pats vērtīgākais. Šoreiz par to, kam mūžizglītības kontekstā būtu pievēršama vislielākā uzmanība, lai cilvēks varētu dzīvot pilnvērtīgi, pašapliecināties un justies iekšēji brīvs neatkarīgi no etnosa, dzimuma, vecuma, individuālajām spējām u.tml.

Lieki aktualizēt informāciju, kā

veidojas Eiropas atvērtais darba tirgus un cilvēku attiecības tajā. No bezdarbnieka statusa neesam pasargāti neviens — ne cilvēks ar augstāko izglītību, ne tas, kurš nav ieguvis pat pamatzglītību. Varam tikai prognozēt, ka pirmajam pastāv lielākas iespējas no tā izvairīties, bet arī otrais var pats sev palīdzēt, ja vien ir vēlšanās un zina, kā to var izdarīt.

Karjeras atbalsta sistēma ir komplicēta sistēma. Tā nav tikai formālu pasākumu kopums izglītības iestādē, darba vietā, Valsts Nodarbinātības aģentūrā vai individuālajā karjeras konsultēšanas centrā. Karjeras atbalsta sistēmā ietilpst arī katra mūsu attieksme pret dzīvi, pret tās pamatvērtībām. Pilnībā piekrītot, Slovēnijas karjeras konsultanta Petera Gabora ne tikai kā šīs jomas speciālista, bet arī kā konkrētās problēmas pētnieka teiktajam, ikviena cilvēka karjeras attīstība “sākas viņa galvā”.

Mēs dzīvojam laikā, kurā nevaram gaidīt, ka apkārtējā pasaule pielāgosies katrai mūsu vajadzībai. Pašiem vien jāiemācās iekļauties sabiedrībā un ieraudzīt, kur ir mūsu vieta, ko varam darīt, lai apmierinātu savas vajadzības, kā rīkoties, lai apkārtējā vide kļūst labāka un sakārtotāka, lai arī tiem cilvēkiem, ar kuriem esam visciešāk saistīti, varam palīdzēt dzīvot.

Darba tikums palīdz nepazust

Analizējot ekonomikas un sabiedrības attīstības tendences, varam teikt, ka laiks, kad visu noteica tas, cik daudz noteiktā posmā mēs spējam saražot, ir pagājis. Darba tirgū no vertikālās darba organizācijas, kurā pastāv hierarhija — vadītājs un padotie — pārejam uz horizontālo darba organizāciju. Iegūst tie darba devēji, kuri grib un prot sadarboties ar visiem darba procesā iesaistītajiem, strādāt komandā, izmantot arī tā saucamo padoto intelektuālo un garīgo potenciālu.

Mums jātiek valā no pieņēmuma, ka profesionālās izglītības sistēmas nozīmīgākais mērķis ir sagatavot speciālistu darba devēja prasībām, ar to domājot zināšanas, kā lietot konkrētas tehnoloģijas, kā ražot

konkrētus produktus u.tml.

Tikšanās ar Ļubjanas Metropolitēna bibliotēkas vadītāju, viņas kolēģu vidū atzītu “sirdi un dvēseli” Lili Pahoru, pilnībā pārliecināja, ka iepriekš minētais izglītības mērķis ir pārāk šaurs un mūsdienām nederīgs. Lili Pahora gadu desmitiem bija ļoti augsta līmeņa speciāliste, bet pēkšņi tsu brīdi pirms pensijas nokļuva bezdarbnieces statusā. Cēlonis nebija neprasme kvalitatīvi veikt savus profesionālos pienākumus. Cēlonis bija Eiropas ekonomiskās krīzes izraisītie apstākļi valstī. Lili Pahora neapjuka, nepazuda, ātri atrada savu vietu kaut arī pilnīgi citā jomā. Tas notika tikai tāpēc, ka viņa jau skolas laikā bija apguvusi divas vērtības: darba tikumu un prasmi mācīties. Darba tikumu viņa apguva gan ģimenē, strādājot pēc stundām, skolas brīvdienās vecāku lauku saimniecībā, gan skolā, izpildot klases dežuranta pienākumus, piedaloties talkās u.c. skolas piedāvātajos darbos, taču diemžēl prasmi mācīties viņa bija spiest apgūt patstāvīgi. Lili Pahoras pieredze lika aizdomāties, kā tas notiek šodien. Diemžēl bieži ir tā, ka daļai bērnu kopš bērnības nedz ģimenē ir savs darbs jāstrādā, nedz skolā, izņemot mācīšanos, citi darbi darāmi.

Tendences darba tirgū

Tā kā šodien nevar vairs apgūt profesiju visam mūžam, kā arī apgūt visu, kas nepieciešams konkrēta darba veikšanai, jo pat darba devējs nevar pateikt, kā tiks attīstīta viņa darba joma ne tik tālā nākotnē, tad svarīgas kļūst citas prasmes. Darba tirgū šodien vajadzīgi cilvēki, kuri spējīgi analizēt konkrētas situācijas, ātri rīkoties arī nestandarta situācijās, risināt konfliktus diskutējot, nevis konfrontējot.

Mūsdienās karjeras atbalsta sistēma ir cieši saistīta ar audzināšanas un mācību procesu ģimenē, pirmskolā un skolā. Vispirms sabiedrībai vajadzīgi cilvēki, kuri apguvuši tās garīgas vērtības, kas veido katra personisko kultūru. Ja vēlamies dzīvot drošā un bagātā valstī, lielāka vērtība jāvelta tikumiskajai audzināšanai.

Katra vecuma bērnam atrodami atbilstīgi pienākumi ģimenē un skolā. Katram cilvēkam neatkarīgi no vecuma vai izglītības līmeņa ir jāiemācās atbildēt par savu rīcību, saviem darbiem, saņemt to, ko pelnījis. Bieži atgādinām, ka demokrātiskā valstī jājūtas brīvam, bet tai pašā laikā arī jāsaprot, ka tā nav visatļautība. Mums jāiemācās izmantot tikai to brīvību, kas attiecas uz apzinātu darbošanos, lai iegūtu jaunas zināšanas vai prasmes.

Prasme mācīties

Viena no svarīgākajām prasmēm ir prasme mācīties. Taču šī prasme nerodas pati no sevis. Skolas uzdevums ir ne tikai palīdzēt skolēnam apgūt konkrēta mācību priekšmeta saturu, bet arī prasmi mācīties.

Mācīšanās ir sarežģīts process, jo mācoties cilvēks veic daudzveidīgus uzdevumus: uztver informāciju, to klausoties, lasot vai rakstot, patstāvīgi strādā ar šo informāciju, izvēlas informācijas ieguves resursus un izmanto atbilstīgi mērķim, saskata sakarības starp faktiem, salīdzina tos, meklē kopīgo un atšķirīgo, izsaka savu attieksmi pret apkārtējā pasaulē notiekošajiem procesiem, patstāvīgi izvērta pieņēmumus, tos pamato un

salīdzina ar citu viedokļiem, izvērtē un izmanto atbilstīgi vajadzībai.

Lai cilvēks prastu mācīties, lai mācīšanās process saistītos ar pozitīvām emocijām, nozīmīgs jautājums izglītības procesā ir konkrēta mācību priekšmeta satura integrācija ar tā mācīšanās saturu, t.i., pakāpeniski un pēctecīgi skolēnam tiek dota iespēja apgūt gan matemātikas, valodas vai fizikas likumsakarības, gan prasmi izmantot konkrētus paņēmienus, kā iegūt informāciju, kā to pierakstīt, izmantojot konkrētu pieraksta veidu, kā to prezentēt, lietojot konkrētu prezentēšanas formu, kā atstāstīt tekstu, kā mācīties no galvas u.tml.

Mācīšanās procesā mērķtiecīgi tiek apgūta pieredze izmantot sajūtas, tos darba nosacījumus, kas prasa analizēt, sintezēt, salīdzināt, vispārināt u. tml., kas rosina apzināti radoši darboties. Ja cilvēks ir spiests mācīties, nezinot, kā to labāk, pareizāk izdarīt, viņam pakāpeniski veidojas negatīva attieksme pret mācīšanās procesu.

Mācīšanās arī ir personības audzināšanas līdzeklis, jo tās procesā cilvēks audzina raksturu, veicina pārliecību par savām spējām, analizē savu veiksmju un neveiksmju cēloņus. Mācoties veidojas attieksme

pret mācīšanos kā jēgpilnu darbību.

Mācīšanās procesā uzmanība veltāma arī cilvēka pašcieņas veidošanai, tā saucamajai "orientācijai uz panākumiem". Cilvēki, kuri ir orientēti uz panākumiem, grib mācīties, ir ar lielāku izturību, labāk pārvar grūtības un tiek galā arī ar neveiksmēm. Orientācija uz panākumiem veicina sekmes mācībās, stimulē izpildīt jaunus uzdevumus. Mācīšanās laikā cilvēks apgūst arī patstāvību un atbildību.

Mūsu nākotne, mūsu dzīves kvalitāte diemžēl nav to cilvēku rokās, kuriem ir nauda un vara. Mūsu dzīve ir atkarīga no tā, vai mēs pazīstam sevi, vai zinām, ko protam darīt, ko varam iemācīties no jauna, ja esam nokļuvuši konkrētā situācijā.

Mūsdienās arī karjeras konsultanta kā speciālista svarīgākais darbs nav palīdzēt cilvēkam atrast informāciju par vakancēm darba tirgū, par izglītības iestādēm, kurā varētu turpināt mācīties vai pārkvalificēties. Viņa profesionālais pienākums ir palīdzēt šim cilvēkam atklāt sevī iekšējo spēku mainīt savu attieksmi pret dzīvi, pret citiem, pret pienākumiem, kurus viņš veic.

"Academia" dalībnieki Ļubļanas centrā

Viena no atziņām, kura radās vizītes laikā, ir par to, kādam jābūt profesionālam karjeras konsultantam. Lai cilvēks būtu gatavs nevis sniegt informāciju, bet palīdzēt cilvēkam sakārtot savu garīgo pasauli, viņam pašam jābūt kultūras vērtību nesējam, cilvēkam, kurš vispirms pat spēj vadīt savu dzīvi. Tikai tāds cilvēks labāk pamānīs arī otrā to, kas viņā ir no dabas, un to, ko vajag un var attīstīt ārējiem līdzekļiem.

Karjeras konsultantiem jābūt kā aģentiem

“Academia” dalībnieki Dānijā

Aira Klampe

Liepājas Universitātes karjeras konsultante

Piesakoties ES Mūžizglītības programmas Leonardo da Vinci apakšprogrammas projektā “Academia” man bija trīs izvēles, bet Dānijas piedāvājums, konkrēti Aarhus Universitātes tēma par karjeras konsultēšanu pieaugušajiem (“*Career Guidance for Adults*”) likās vispiemērotākā. Laimīgi sakrita gan manas vēlmes, gan projekta piedāvājums, un tā nu maija sākumā ceļoju uz Dāniju.

Pirms tam jau bijām gana čakli pastrādājuši, regulāri sarakstoties ar koordinatorei Loni un Solveigu, un neklātienē jau zinājām, kā fotogrāfijā izskatās un ko ikdienā dara kolēģi, piemēram, Spānijā vai Slovēnijā. Tas tāpēc, ka mūsu grupas mājas darbs bija izveidot virtuālu “Academia 2012” bukletu, kurā sniedzām ziņas par sevi un savu profesionālo darbību, kā arī raksturojām vienu valstī veiksmīgu realizētu praksi karjeras atbalsta sniegšanā. Izvēlējos pastāstīt par VIAA semināru ciklu vecākiem karjeras atbalsta sniegšanā saviem bērniem.

Jau vērojot dāņu zemi no iluminatora loga, sapratu, ka man patiks šeit atrasties. Tā arī bija — dienas bija piesātinātas gan ar pasākumiem, kurus mums bija sagatavojusi mūsu koordinatore Lone Nordskov — Nielsen, gan ar pilsētas apskati un citām aktivitātēm, kuras mēs sev sagādājām paši.

Katru dienu jaunas zināšanas

Jau pirmajā dienā mēs — 13 dalībnieki no Latvijas, Igaunijas, Slovēnijas, Luksemburgas, Francijas, Spānijas, Somijas un Īslandes sākām enerģiski strādāt, jo *Birtha* mūs izglītoja par dāņu karjeras konsultēšanas un izglītības sistēmu kopumā, bet Loni stāstīja par pašreizējiem izaicinājumiem, savukārt Karla detalizēti raksturoja dāņu un starptautiskās pieredzes iedzīvināšanu pieaugušo karjeras atbalsta sniegšanā.

Nākamajā dienā mēs apmeklējām Darba centru (*Job Centre*), kura darbību un mērķgrupas var salīdzināt ar NVA, tomēr pakalpojumi atšķiras gan atkarībā no klienta vecuma, gan iepriekšējās izglītības. Bezdarbniekiem vai darba meklētājiem aktīvības laiks ir 13 nedēļas, pēc tam viņiem vajadzētu iekļauties darba tirgū vai uzsākt citu programmu. Morāle: ja esi aktīvs, un ja turklāt vēlies atsākt formālo izglītību, tad atbalsts ir visdažādākais, protams, arī finansiālais.

Karjeras konsultantiem ir jābūt tādiem kā aģentiem, jo trīs dienas nedēļā viņi meklē kontaktus un vakances uzņēmumos, bet atlikušajās divās dienās tiekas ar klientiem birojā, kad piedāvā nesen iegūtās vakances vai citu informāciju par nodarbinātību.

Dienas otrajā pusē bijām viesos pie privātas karjeras konsultēšanas firmas vadītāja Mortena Ballisager, kur, sadaloties nelielās grupās, sniedzām konsultāciju četriem klientiem, kā arī uzzinājām, ka valsts pērk kompānijas pakalpojumus, lai nodrošinātu dažādus kursus un konsultācijas bezdarbniekiem un darba meklētājiem.

Trešo dienu man gribētos dēvēt par savu vislielāko ieguvumu, jo, viesojoties Aarhus universitātes (AU) Karjeras centrā, uzzināju gan par dažādām sadarbības formām starp augstskolu un uzņēmumiem, gan par atšķirīgiem karjeras pasākumiem studentiem. Interesanti uzzināt, ka, piemēram, mūsu kaimiņiem, igauņiem, karjeras atbalsta sniegšanā iesaistīti trīs dažādi speciālisti, kuriem katram ir savs amata apraksts: karjeras informācijas speciālists, karjeras koordinators skolās un karjeras konsultants.

Pārliecinājos, ka Latvija un latvieši ir tikpat mobili un atvērti pasaules pieredzei kā citas tautas, jo sastopu Ditu, kura šajā dienā ir mans gids pa skolas telpām un paskaidro arī dažādos skolas dzīves aspektus, kā arī nedaudz ieskicē savus turpmākos dzīves plānus. Jāpiebilst, ka Tautskolā pavadīto mācību laiku var ierakstīt CV, un tas piešķir noteiktus kredītpunktus.

Arī pēdējā dienā mēs ražīgi strādājām un klausījāmies, ko par mūžizglītību un izglītības turpināšanas sistēmu mums stāsta Loni kolēģis *Militer Fly*, tomēr galvā jau rosās domas par to, ka viss tūlīt, tūlīt beigsies un ka laiks atkal ir paskrējis tik ātri. Vēl pēdējās bildes, sertifikāti, izvērtējums, un pamazām dalībnieki atvaidās, jo transporta grafiks negaida.

Dānija ar savu sakārtotību un skaidrību dažādu sistēmu dažādos līmeņos ļauj ņemt sajūsties novērtētam un novērtēt ērtības, tāpēc varu ieteikt izmantot līdzīgu iespēju, lai papildinātu savas profesionālās zināšanas un reizē pārbaudītu savas varēšanas un nevarēšanas līmeni neplānotās situācijās. Iztēlojies — vēlies — rīkojies!

—> 1. lpp.

Karjeras nedēļa uzdod jautājumu...

izjautājot profesionāļus, gatavojoties un piedaloties viktorīnās, darbojoties darbnīcās, analizējot sevi karjeras plānošanas semināros.

“Uzņēmumi un mācību iestādes, kuras uzņēma skolēnus šajās piecās ļoti piesātinātajās dienās, bija īpaši domājuši par to, lai skolēniem potenciālās izglītības un karjeras iespējas pasniegtu interesanti. Tie nebija tikai sausi fakti, bet piedzīvojums, izprotot konkrētas profesijas ikdienu un specifiku,” uzsver Ventspils Izglītības pārvaldes metodiķe Ruta Ogurcova.

Arī pati piedalīšanās karjeras nedēļas pasākumos jauniešiem sniedz iespēju attīstīt prasmes, kas var noderēt karjeras plānošanā. Lai paspētu piedalīties visos interesējošajos notikumos, bija jāsaplāno savs laiks. Tiekoties ar profesionāļiem, jāizdomā un jāuzdod īstie jautājumi. Apmeklējot uzņēmumu, jāievāc visa informācija, lai gūtu pilnīgu priekšstatu par konkrēto darba vietu. Gatavojoties

atjautības viktorīnai, jāspēj sadarboties ar komandas biedriem.

Daļa no jauniešiem Karjeras nedēļas laikā atrada profesiju, kuru viņi gribētu apgūt. Citi saprata, ko viņi nekad mūžā negribētu darīt. Daudzi jaunieši varēja saņemt atbildes uz jautājumiem par sevi, profesiju, izglītību. Tikpat daudzi saņēma jautājumus, uz kuriem meklēt atbildes. Un tas nav mazsvarīgi — jo, lai saņemtu īstās atbildes, ir jāuzdod īstie jautājumi.

Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas direktore Agita Zariņa atzīst: “Galvenais ieguvums, manuprāt, jauniešiem bija iespēja reālajā dzīvē pārliecināties par konkrētu profesiju ikdienu. Tikties ar speciālistiem, kas izskaidro profesiju specifiku, un, protams, pārrunāt izglītības iespējas savā pilsētā”.

Jāuzsver, ka Karjeras nedēļa nebija īpaši finansēts projekts. Visi, kas līdzdarbojās, darīja to brīvprātīgi. Galvenā veiksmes atslēga bija iesaistīto pušu atsaucība. Piedalījās visi — pašvaldības, skolas, profesionālās izglītības iestādes, augstskolas,

uzņēmumi, biznesa un inovāciju inkubatori, bibliotēkas, jaunatnes centri, nevalstiskās organizācijas un biedrības, darba devēju un uzņēmēju apvienības. Karjeras nedēļa parādīja, cik ļoti ieinteresēti jauniešu karjeras izvēlē ir gan skolotāji, gan darba devēji, gan vecāki. Viņi visi iesaistījās dažādu pasākumu organizēšanā, un jādodomā, ka arī jaunieši aizrāvās ar karjeras plānošanas ideju. Tas arī ir svarīgākais Karjeras nedēļas mērķis — mudināt jauniešus pašus interesēties, meklēt, pētīt un analizēt, lai brīžos, kad jāpieņem svarīgi karjeras lēmumi, viņi to varētu izdarīt atbilstoši gan savām vēlmēm un iespējām, gan darba tirgus prasībām.

Šogad Karjeras nedēļas pasākumos iesaistījās ap 9 000 skolēnu un vairāk nekā 100 uzņēmumu un mācību iestāžu. Valmierā Karjeras nedēļas pasākumos iesaistījās ap 1000 jauniešu, Liepājā — 2000, Ventpilī — 1500, Rēzeknē — 3000, bet Daugavpilī — 1200. Valsts izglītības attīstības aģentūra iecerējusi Karjeras nedēļu rīkot katru gadu un cer, ka jau ar laiku katram Karjeras ziņu lasītājam būs iespēja arī savā pilsētā piedalīties Karjeras nedēļas pasākumos.

Prasmju attīstīšana

KOMPASS — Palīg līdzeklis profesionālo un starpkultūru prasmju apzināšanai

Ilze Astrīda Jansone
Euroguidance
programmas
vecākā speciāliste

Prasmju novērtēšana ir svarīga jebkurā mācību procesā. Jo īpaši būtiski ir nodrošināt prasmju novērtēšanu mobilitātes braucienā ietvaros, lai attaisnotu izdevumus, laiku un organizatorisko darbu, kas jāiegulda mobilitātes īstenošanā.

- Prasmju novērtēšana palīdz
- maksimāli izmantot mācīšanās iespējas un uzrādīt iegūtos rezultātus,
- iesaistītajām pusēm saprast savus pienākumus un tiesības,

- uzlabot mobilitātes projekta efektivitāti un kvalitāti.

Prasmju novērtēšana ir komponente, kas jāiekļauj visā mobilitātes procesā. Pirms mobilitātes brauciena jānosaka prasmju esošais un vēlamais līmenis, lai izveidotu atbilstošu programmu. Brauciena laikā prasmju vērtēšana ir palīg līdzeklis darba organizācijā un korekciju veikšanā. Pēc atgriešanās prasmju vērtēšana izmantojama iegūto rezultātu apzināšanai, izvērtēšanai un dokumentēšanai.

Leonardo da Vinci programmas projekta **KOMPASS — Definition and Documentation of Intercultural-Competencies acquired in European Mobility Projects** ietvaros ir izveidots uzskates līdzeklis, kas palīdz formulēt prasmes. Tabula

izmanto Eiropas Valodu pasei līdzīgu struktūru, kurā aprakstītas ar darbu saistītas (tehniskās) prasmes, svešvalodu prasmes, sociālās prasmes un personiskās prasmes, ņemot vērā mobilitātes kontekstu. Prasmes ir raksturotas apgalvojuma formā: “es zinu..., es saprotu..., es spēju...”, kas palīdz mobilitātes dalībniekam mācīties savas prasmes prezentēt.

Uzskates līdzeklis ir tulkots latviešu valodā, internetā ir pieejamas prasmju tabulas arī angļu, franču un vācu valodā, kas var atvieglot sarunas ar uzņemošajām organizācijām par prakses programmas plānošanu un norisi. Materiāls pieejams: www.viaa.gov.lv/Euroguidance sadaļā **Izglītības un karjeras speciālistiem**.

KARJERAS ATBALSTS RISKĀ GRUPAS JAUNIEŠIEM

Inta Lemešonoka

Jauniešu un vecāku karjeras informācijas un konsultēšanas centra JV-KIKC vadītāja un karjeras konsultante

2012. gada aprīlī Slovēnijas skaistajā pilsētiņā Bledā pulcējās Islandes, Zviedrijas, Dānijas, Somijas un Latvijas karjeras atbalsta speciālisti, lai apgūtu jaunāko metodiku pāragri izglītību pametušo jauniešu "atgriešanai" izglītībā. Mācību semināru izstrādāja un organizēja Leonardo da Vinci inovācijas pārneses projekta "Retention in Education and Training" (Jauniešu paturēšana izglītībā un apmācībā) sadarbības partneri no Zviedrijas un Slovēnijas (<http://www.retainproject.net>).

No izglītības sistēmas "izkritušo" jauniešu problēma šobrīd ir ļoti aktuāla arī Latvijā. Grupas dalībnieki dalījās savā pieredzē un pārrunāja metodes saistībā ar mācīšanās prasmju apguvi, koučingu klases telpā, individuālo interviju veidošanu un grupu konsultēšanas metodēm skolēnu karjeras vadības procesos.

Mans dalības mērķis apmaiņas programmā bija gūt plašāku ieskatu metodikās un iepazīties ar labo praksi pieredzi, lai pilnveidotu gan savu konsultēšanas praksi, gan izmantotu to pedagogu apmācībā tālākizglītības semināros Latvijā. Mani nedaudz pārsteidza tas, ka viņi ne tik daudz akcentē sociālā riska, ģimenes un mājas problēmas, bet pārliecinoši uzsver tās problēmas, kas saistītas ar pedagogisko procesu, pedagogu lomu skolēnu atbalstā, kā arī katra izglītības iestāžu personāla attieksmi pret savu darbu, skolēniem un kolēģiem, uzsverot cik nozīmīga ir pozitīva mikroklimata veidošana mācību procesā un labas savstarpējās attiecībās. Saistot skolas neapmeklēšanas problēmas ar skolēnu mācību grūtībām ārvalstu speciālisti īpaši akcentē pedagogu lomu jauniešu priekšlaicīgas izglītības pārtraukšanas novēršanā.

Balstoties uz pētījumu rezultātiem

par skolēnu mācīšanās stiliem, ir pierādīts, ka lielāka daļa skolēnu ir kinestētiķi (~ 70%), kuru apmācībā pareizi ir izmantot grupu darbu, spēļu elementus, spēļu kartes, attēlus, krāsas ar noteiktu izmantošanas nozīmi, kustības u.c. Ārvalstu speciālisti uzsver, ka mācīšanās process klasē jāorganizē, balstoties uz mācīšanās stiliem: kinestētisko, audiālo, verbālo, vizuālo. Pētījumi uzrāda, ka lielākā daļa pedagogu (~70%) savukārt ir analītiķi, un tā nebūt nav laba kombinācija, ja viņiem jāamā kinestētiķi — tādēļ pedagogiem ir vērts apgūt un izmantot attiecīgi piemērotas metodikas. Savukārt lai noteiktu mācīšanās stilus, ieteicams izmantot profesionālu psihologu vai karjeras konsultantu atbalstu.

Semināru vadītāji minēja arī dažādu pētījumu rezultātus par jauniešu skolas neapmeklēšanas iemesliem. Daudzi no tiem saistīti ar skolēnu personības problēmām, piemēram: zema pašapziņa, dažādi kompleksi, sensitivitāte, uzvedības traucējumi, apgrūtināta uztvere, vecuma starpība ar klases biedriem. Bet arī šajā problēmu risināšanas lokā speciālisti akcentē visu pedagogu, īpaši klases audzinātāja lomu būt līdzās skolēnam, saskatīt problēmas, agri identificēt šos riskus, lai spētu ātri uz tiem reaģēt, gan pašam strādājot, gan piesaistot atbalsta personālu un ģimeni.

Tādēļ izglītības iestādēm nepieciešams rast jaunus risinājumus kā motivēt jauniešus mācīties, kā apgūt sev vispiemērotākās mācīšanās metodes, sniegt padomus jauniešu nākotnes karjeras ievirzei, lai nepieļautu pāragru izglītības pamešanu, bet gan apzināti plānot un īstenot savu attīstību un profesionālo virzību. Tieši skolai ir jāpalīdz skolēnam apzināties, ka iegūtās izglītības un profesionālās kvalifikācijas līmenis tieši ietekmēs viņa labklājību un konkurētspēju vēlākā dzīves periodā, sekmēs arī ģimenes un valsts ekonomisko izaugsmi. Ir jāstrādā tā, lai skolēni pabeidz skolu un aiziet no skolas zinoši un motivēti uzņemties atbildību par savu dzīvi un mācībām visas dzīves garumā.

Šī gada rudenī VIAA Euroguidance programma izveidoja darba grupu, lai izstrādātu 12 stundu semināra programmu un metodiskos materiālus un sagatavotu lektoros — multiplikatorus, kas vadīs mācības pedagogiem un skolu atbalsta personālam tieši darbam ar riska grupas jauniešiem.

Skolēnu rudens brīvlaikā Euroguidance programma sadarbībā ar pilsētu izglītības pārvaldēm organizēja seminārus "Karjeras atbalsts riska grupas jauniešiem pedagogiskajā procesā" Rīgā, Cēsīs, Jelgavā un Rēzeknē. Semināru 132 dalībniekiem bija iespēja pilnveidot savas zināšanas un prasmes, lai palīdzētu skolēniem veiksmīgāk iekļauties mācību procesā, sekmētu viņu izpratni par savu personību un tās resursiem, veicinātu skolēnu atbildību par savu dzīvi (profesijas izvēli un izglītību) un pašmotivētu lēmumu pieņemšanu. **2013. gada skolēnu pavasara brīvlaikā līdzīgu seminārus plānots organizēt Daugavpilī, Ventspilī, Liepājā un Jēkabpilī, bet rudens brīvlaikā Kuldīgā, Gulbenē, Saldū un Ogrē.**

Semināra programmā:

- Riska definējums un identificēšana
- Stratēģijas riska cēloņa novēršanai pedagogiskajā procesā
- Mācīšanās prasmju attīstīšana, apgūstot jaunu un sarežģītu mācību vielu dažādos priekšmetos
- Metodiskie paņēmieni skolēnu pašvērtējuma paaugstināšanā, savu spēju un resursu apzināšanā. Skolēnu atbildības veicināšana pašmotivētu lēmumu pieņemšanā savas profesijas un izglītības izvēlē
- Skolēnu karjeras mērķu izvirzīšana, darbības plānošana, sasniegumu novērtēšana
- Riska grupas jauniešu sociālo un komunikācijas prasmju attīstīšana
- Lomu spēļu izmantošana pedagogiskajā procesā